

MINISTRA SLEJA

Laiks mainīt domāšanu

KASPARS GERHARDS
vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrs

Šā gada martā Eiropas Vides aģentūras publicētais ziņojums "Vide Eiropā: stāvoklis un perspektīvas" labi raksturo pašreizējo situāciju. Vides aizsardzības politika Eiropā pēdējos gadu desmitos sniegusi acīmredzamus uzlabojumus tādās jomās kā ūdens un gaisa kvalitāte. Piemēram, daudzviet Eiropā jau var peldēties ūdenskrātuvēs, kuras iepriekš bijušas stipri piesārņotas. Tomēr ziņojums liecina, ka neesam spējuši izvairīties no bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un ekosistēmu degradēšanās. Tas ir ļoti uztraucoši.

Apdraudējumu bioloģiskajai daudzveidībai rada nepiemērotas saimnieciskās darbības stratēģijas, kas orientētas uz īstermiņa ieguvumiem, nevis uz līdzsvarotu ilgtermiņa attīstību un resursu saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

Iepriekš vides aizsardzība galvenokārt asociējās ar izdevumiem: jātērē, lai nodrošinātu dabīgu un nepiesārņotu vidi kā sabiedrības veselību veicinošu nosacījumu. Vēlāk sabiedrība un politiķi visā pasaulē pakāpeniski sāka skatīt vides jomu arī kā svarīgu faktoru, kas iespaido ekonomisko izaugsmi, nodarbinātību un labklājību. Ticams, ka uzskatu maiņu veicināja pagājušajā gadsimtā uzsāktā prakse mērīt ieguvumus no dabas arī citos sabiedrībai saprotamos ekonomikas terminos - kā "dabas kapitāls" un "ekosistēmu pakalpojumi". Savas prezidentūras laikā Eiropas Savienības Padomē esam centušies skatīt dabas aizsardzību nevis atsevišķi, bet arī esam rosinājuši diskusiju par veidiem, kā integrēt rūpes par vidi citās nozarēs, kā atrast sinerģijas ar citām nozarēm, piemēram, enerģētiku. Tam ir sevišķa nozīme mūsdienu Eiropā, kas risina savas ekonomiskās problēmas, un gudras investīcijas zaļajā izaugsmē ir īstais ceļš.

Mērķis līdz 2020. gadam Eiropas Savienībā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un ekosistēmu degradēšanos ir ambiciozs. Mēs aizvien esam pieraduši ieguldījumus infrastruktūras izbūvē uzskatīt par investīcijām, bet ieguldījumus vides un dabas aizsardzībā - par tēriņiem. Laiks mainīt šādu domāšanu, jo vērtības, ko varēsim saņemt no saglabātās dabas daudzveidības, būs lielākas par izmaksām tās saglabāšanai.

ILZE SALNA,
Latvijas Dabas fonds

Kopš marta beigām, kad iznāca pirmā "Dabas Daudzveidības avīze" un varējām ziņot par iespēju sekot līdz jūras ērgļu Durbes un Roberta dzīvei Kurzemē, ir pagājuši gandrīz divi mēneši. Šobrīd esam priecīgi, ka jūras ērgļiem izdevies izperēt vienu no divām izdētajām olām, un jaunais ērglītis, kam dots vārds Durberts, turpina uzturēt nemitīgu interesi tiešraides kameru sekotāju vidū. Jūras ērgļiem pievienojušies melnie stārķi Zīle un Ozols, kas šobrīd audzina divus stārķēnus. Arī notikumi šī putnu pāra dzīvē neļauj atslābt uzmanībai, jo neilgi pēc olu izdēšanas ligzdu apciemoja ērglis un iznīcināja divas no četrām olām. Vidzemē perē zivjērgļu pāris Laima un Pēteris, bet pavisam nesen dabas vērotājiem esam raduši unikālu iespēju sekot vēl vienas putnu sugas dzīvei - lielajam dumpim. Lielo dumpi, kuru daudzi no

mums ir dzirdējuši pavasara un agras vasaras vakaros kļūst naidīgi, redzējis ir tikai retais, jo šīs sugas putni ir īsti maskēšanās meistari. Tomēr LIFE COASTLAKE projekta ietvaros, kas tiek īstenots ar mērķi uzlabot lielā dumpja dzīvotņu stāvokli Engures un Papes ezerā, šopavasar izdevies uzstādīt interneta tiešraides kameru pie lielā dumpja ligzdas Engures ezera nendrājā. Engures ezers ir viena no labākajām lielo dumpju ligzdošanas vietām. Ligzdā bija iedētas četras olas, un raksta nodošanas brīdī trīs no tām bija jau izšķīlušās.

Interneta kameru tiešraide: <http://dabasdati.lv/lv/kameras2015>. Tiešraides jebkurā laikā un vietā mobilajās ierīcēs redzamas [straume.lmt.lv/lv/straumes](http://www.straume.lmt.lv/lv/straumes). Ziedot tiešraides kameru projektam iespējams piecos "Galactico" tirdzniecības centros Rīgā un lidostā "Rīga". Tiešraides kameru uzstādīšanu finansīali atbalsta uzņēmums "LatRosTrans".

ES NOZĪMES MEŽA DZĪVOTNES

VAI VISS KĀRTĪBĀ AR MŪSU MEŽIEM?

VIESTURS LĀRMANIS,
Latvijas Dabas fonds

Pirms divdesmit gadiem Latvija savā Vides politikas plānā apņēmas saglabāt *pašreizējo bioloģiskās daudzveidības līmeni*. Turpat blakus arī droši apgalvots, ka mūsu zemē bioloģiskās daudzveidības līmenis ir augsts. Vēlāk, 1998. gadā, šī apņemšanās vēlreiz norādīta Meža politikā, kur tas attiecināts arī uz meža dzīvotnēm jeb biotopiem.

Gan apņemšanās saglabāt daudzveidību, gan apgalvojums, ka Latvijā tā ir augsta, ir atrodams daudz mūsu valsts plānošanas dokumentos. Taču ilgus gadus nebija pievērsta gandrīz nekāda uzmanība tam, ka katrā jaunā plānošanas dokumentā dotais solījums saglabāt *pašreizējo* daudzveidības līmeni ir būtībā bezjēdzīgs, ja sākumā nav izmērīts, cik liels tas ir, un netiek sekots līdzi, vai nākamajā reizē tas nav kļuvis mazāks nekā iepriekšējā.

Arī aiz apgalvojuma, ka dabas daudzveidības līmenis pie mums ir augsts, nestāvēja nopietni pierādījumi. Ja nu vienīgi tika piesauktas atsevišķas relatīvi lielā skaitā esošas sugas, kas tomēr neraksturo daudzveidības kopainu vai dažkārt pat rada maldinošu iespaidu. Piemēram, pie mums ir daudz bebru, taču to diez vai var uzskatīt par labu dabiskuma indikatoru. Mēs taču zinām, ka lielu daļu bebra populācijas balsta cilvēka mākslīgi radītās grāvju sistēmas.

Izmaiņas dabas pārpilnības noskaņā sākās 2004. gadā, kad Latvija pievienojās Eiropas Savienībai (ES). Bieži ir dzirdami pārmetumi par ES augstajām dabas aizsardzības prasībām, taču **ES nekad nav prasījusi aizsargāt vairāk, nekā Latvija pati bija apņēmusies jau gandrīz desmit gadus pirms iestāšanās ES, pievienojoties dažādām konvencijām u.tml. Jaunums, kas ienāca līdz ar ES, bija padomju laika domāšanai ne tik pierastā Rietumu pasaules nopietnība solījumu izpildē.** Piemēram, prasība skatīt un mērīt, kas tad īsti ar dabas vērtībām notiek. Bez tā nevar iztikt, ja gribam konstruktīvi virzīties uz nosprausto mērķi. Tas ir vajadzīgs, lai daudzas valstis, kas vienojušās kaut ko kopīgi sasniegt, varētu cita par citu pārliecināties, ka apņemšanās tiešām tiek

īstenota. Patiesībā nav pat svarīgi, vai darīšana ir ar starptautiskām saistībām vai nacionālā līmenī. Konstruktīva pieeja mērķu sasniegšanā noder ikvienā jautājumā. Arī bez ES mums ir vajadzīgs aizsargāt savas valsts dabas daudzveidību un noteikti arī vajadzētu saprast, vai tas tiešām izdodas.

Lai dabas aizsardzības plānošana un izvērtējumi būtu ņemti vērā dabas apstākļi un varētu izvērtēt ekoloģiskās kopsakarības, kas sniedz pārī valstu robežām, ES ir noteikti t.s. biogeogrāfiskie reģioni, kur Latvija kopā ar Igauniju un Lietuvu, daļu no Zviedrijas un Somijas ietilpst Ziemeļu biogeogrāfiskajā reģionā. **Pirms iestāšanās ES Latvijai starp daudziem citiem dokumentiem bija jāpasagatavo un jāiesniedz arī informācija par dabas vērtību stāvokli,** tai skaitā, par ES nozīmes meža dzīvotņu daudzumu. ES nozīmes dzīvotnes ir gan īpaši aizsargājama vērtība pati par sevi, gan arī kalpo kā instruments, lai apzinātu dabas daudzveidību plašāk, - atceroties, ka starptautisko saistību virsuzdevums ir dabas daudzveidības saglabāšana vispār. Šo dzīvotņu noteikšanai ir visā ES kopējās vadlīnijas. **Jau 2004. gadā kļuva redzams, ka, mērot pret valsts telpu, Latvijā ES nozīmes meža dzīvotņu novērtētais daudzums bija mazāks no visām piecām valstīm, ap 4%.** Tobrīd gan aplūkot šādu salīdzinājumu nevienam nebija ienācis prātā. Dabas aizsardzības oponentus uztrauca tas, ka Latvijas iesniegtie skaitļi noteikti esot pārspīlēti lieli.

Reizi sešos gados visas ES valstis Eiropas Komisijai iesniedz ziņojumu par dabas vērtību stāvokli. Šī ziņojuma mērķis ir sekot līdzi dabas aizsardzības progresam, kas Eiropas Savienībā tiek regulēts ar Dzīvotņu direktīvu un Putnu direktīvu. Tā kā pieredze rāda, ka valstis pret šo ziņojumu sagatavošanu dažkārt ir paviršas, ikreiz tiek uzlabotas un precizētas ziņojuma sastādīšanas vadlīnijas. Atbilstoši šādām vadlīnijām sagatavotais Latvijas ziņojums 2013. gadā liecināja, ka **visām deviņām ES nozīmes meža dzīvotnēm, kuru esamība Latvijā uz to brīdi bija oficiāli atzīta, stāvoklis vērtējams kā nelabvēlīgs.** Šajā reizē aptuveni tie paši dabas aizsardzības oponenti, kam iepriekš dzīvotņu daudzuma vērtējums bija šķitis pārāk liels, norādīja, ka tagad vērtējums noteikti ir realitātei neatbilstoši mazs un nepamatoti nomelno mūsu valsts zaļo tēlu. Līdzīgi rezultāti ir arī citās reģiona valstīs. Zviedrijā - atceroties, ka starptautisko saistību virsuzdevums ir dabas daudzveidības saglabāšana vispār. Šo dzīvotņu noteikšanai ir visā ES kopējās vadlīnijas. **Jau 2004. gadā kļuva redzams, ka, mērot pret valsts telpu, Latvijā ES nozīmes meža dzīvotņu novērtētais daudzums bija mazāks no visām piecām valstīm, ap 4%.** Tobrīd gan aplūkot šādu salīdzinājumu nevienam nebija ienācis prātā. Dabas aizsardzības oponentus uztrauca tas, ka Latvijas iesniegtie skaitļi noteikti esot pārspīlēti lieli.

Dzīvotņu stāvokļa vērtēšanā jāņem vērā daudzas pazīmes: dzīvotnes kopplātības izmaiņas, dabiskuma pakāpe, no dzīvotnes atkarīgo sugu stāvoklis, vai dzīvotnes kopējums ir vai nav zem kritiskā minimuma sliekšņa utt. **ES nozīmes meža dzīvotnes ir mežaudzes ar īpašu nozīmi dabas daudzveidības uzturēšanā un pilnvērtīgā kvalitātē; tās ievērojami atšķiras no koksnes ieguvei audzētiem un koptiem mežiem, kāda Latvijā ir lielākā mežu daļa.** Šo dzīvotņu funkcija ilgtermiņā ir būt infrastruktūrai, uz kuras balstās kādreiz nākotnē sasniedzamais mērķis: apturēta bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Latvijā vēl aizvien ir vajadzīga vispārēja un precīza šo dzīvotņu uzskaitēšana, lai turpmāk būtu iespējams strādāt mērķtiecīgāk un mazāk būtu jāpašaubas aptuvenu datu izmantošana novērtējumos. Kartēšanas uzsākšanu lielā mērā kavē sabiedrības bažas par automatiskiem saimnieciskās darbības aprobežojumiem, kas tam varētu sekot. No dabas aizsardzības saprātīgas plānošanas viedokļa tam gan tā nevajadzētu notikt. Kartēšanas rezultāts ir nevis aizliegums, bet informācija, kas palīdz konstruktīvi diskutēt, plānot, kā sasniegt lielāko efektu ar mazākajiem izdevumiem - tikai pēc tam jāpieņem lēmumi par rīcību katrā konkrētā gadījumā.

*<http://bd.eionet.europa.eu/article17/reports2012/habitat/report/?period=3&group=Forests&country=LT®ion=BOR#>

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA

Būsim aktīvi mežu apsaimniekošanas pilnveidē!

Izlasses ciršes paraugobjekts demonstrējumu teritorijā "Lejas Kleperi".

LELDE ENĢELE,
LDF Padomes locekle

Gribas būt optimistei un teikt, ka pēdējo gadu laikā mežu apsaimniekošana Latvijā pilnveidojas. Par spīti tam, ka izcirtumu arvien vairāk, ka sarunas ir garas un nogurdinošas, ka meža nozares politikas dokumenti tiek rakstīti "vienos vārtos", ka nāk un nāk jauni pārsteigumi normatīvu grozīšanai.

Šodien īpaši gribu uzsvērt aktīvu un mežus mīlošu iedzīvotāju lomu un spēju parādīt un pierādīt visiem, ar ko mežs ir vērtīgs, – gan jebkurš mežs jebkur Latvijā, gan tas konkrētais, labi pazīstamais un vērtīgais, – nenocirst! Ja ir šī izpratne, tad agrāk vai vēlāk risinājumi atrodas – vai nu oficiāls mikroliegums, vai AS "Latvijas valsts meži" izveidots ekomežs ar individuālu un vidi saudzējošu apsaimniekošanu, vai konkrētajam mežam individuāli aprēķināti ciršanas apjomi, ieraksti datubāzēs un apņemšanās vismaz pagaidām necirst tik daudz. Jo arī nenocirsts vai saudzīgi cirsts mežs ir ekono-

miski izdevīgs. Saudzīga mežsaimniecība ir izdevīga ilgtermiņā, bet to dažkārt ir grūti pamanīt un saprast.

Meži ir dažādi, un arī tik izplatītais ciršanas paņēmieni – kailcirte – nav vienīgais. Atbilstoši vietas vērtībām un īpatnībām var cirst izlasses cirtes, audzējot mūžīgo mežu. Var cirst ainavu cirtes, un arī kailcirtes var cirst mazākas un "noslēpt", tās pielāgojot apkārtnē un saglabājot dabai un cilvēkiem vērtīgākos kokus, koku grupas un citus meža elementus. Arī rēķinot izcirtamās koksnes apjomus un plānojot cirsmu izvietojumu, svarīga ir individuāla attieksme pret konkrēto mežu un tā individuālajām vērtībām. Jo īpaši nozīmīga saudzīgāka mežu apsaimniekošana ir apdzīvoto vietu tuvumā un apvidos ar mazu mežainību, kā arī bioloģiski un kultūrvēsturiski vērtīgās vietās, kas prasa īpašu uzmanību.

Tādēļ ir svarīgi, lai katrs meža vērtību zinātājs dalās ar informāciju, meklē domubiedrus un piedāvā savu vīziju par ilgtspējīgu, videi un cilvēkiem draudzīgu

saimniekošanu konkrētajā vietā AS "Latvijas valsts meži" un citiem meža īpašniekiem, savai pašvaldībai. Tas nemaz nav grūti! Un pieredze rāda, ka sarunām un vēstulēm ir arī rezultāti, piemēram, izveidoti jauni ekomeži vai noteiktas platības, kuras apsaimnieko bez kailcirtēm.

Pēc "oficiālās procedūras" ļoti svarīgs brīdis izteikt savus priekšlikumus ir pašvaldības teritorijas un visu pārējo teritorijas plānošanas dokumentu izstrādes laiks. Teritorijas plānojumā norādītām vietām un iekļautiem nosacījumiem ir ļoti liels svars! Vērtīgi būtu izlasīt arī AS "Latvijas valsts meži" mežsaimniecību meža apsaimniekošanas plānu kopsavilkumus un nekautrēties nosūtīt autoriem savas idejas. Taču arī tad nav par vēlu sākt sarunu, ja šķiet, ka valsts mežā aiz izcirtumiem jau grūti ieraudzīt mežu un jāpasargā apkārtnes pēdējais sēņu mežs.

Piedalīsimies aktīvi un neatlaidīgi dabai un cilvēkiem draudzīgākas meža apsaimniekošanas veidošanā!

ALTERNATĪVA

Neesam tik bagāti, lai atļautos kailcirtes

JĀNIS ROZĪTIS,
Pasaules Dabas fonds

Meža apsaimniekošanā nereti jāsaskaras ar pirmajā brīdī pretrunīgiem, bet savstarpēji saistītiem aspektiem: zināšanas un emocijas, meža ekosistēmas procesi un cilvēka saimnieciskā darbība, meža nozīme sabiedrībai materiālās un nemateriālās vērtībās.

Pasaules Dabas fonda meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas

Izprotot šo perspektīvu nozīmi, Pasaules Dabas fonda sadarbībā ar meža īpašniekiem izveidojis piecas meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas Latvijā. Īpašumi un šo teritoriju apsaimniekotāji ir dažādi, bet viņu uzskati par mežu kā nozīmīgu vērtību uzkrājēju ir līdzīgi. Nevieni nevēlas šo vērtīgo kapitālu vienkārši izniekot, bet gan izmantot tā, lai tas dotu visdažādākos labumus, vienlaikus saglabājot mežu ar plašo vērtību klāstu arī rītdienai. Šo īpašnieku izpratni visplašākā nozīmē raksturo demonstrējumu teritorijas "Lejas Kleperi" saimnieka Raimonda Klepera teiciens: "Neesmu tik bagāts, lai atļautos kailcirtes."

Pasaules Dabas fonda meža apsaimniekošanas demonstrējumu teritorijas izveidotas dažādās Latvijas vietās – Amatas, Smiltenes, Neretas, Rucavas, Salacgrīvas novados. Šobrīd aktīvāka semināru un pieredzes apmaiņu braucienu organizēšana notiek trīs saimniecībās – "Kalna Gaviešos" Skujenes pagastā, "Lejas Kleperos" Launkalnes pagastā un "Pūpolos" Kurmenes pagastā. Demonstrējumu teritorijas izveidotas, lai uzskatāmi praksē attēlotu dažādu pakāpenisko un izlasses ciršu veidu, kā arī kopšanas ciršu pielietojumu. Izlasses cirtes pielietojums šeit īstenots, biežāk strādājot uz atsevišķu koku vai koku grupu, nodrošinot nepārtrauktu meža klājumu bez plašiem izcirtumiem, veidojot koku vecuma, augstuma un sugu grupu dažādību platībā, cenšoties uzlabot augšanas apstākļus nākotnes kokiem. Demonstrējumu teritorijās meža apsaimniekošanas paraugobjekti veidoti dažādos meža tipos, dažādu vecuma un sugu sastāva audzēs, šādi dodot iespēju katram teritorijas apmeklētājam izvēlēties savām interesēm atbilstošāko. Katru gadu demonstrācijas teritorijās tiek izveidoti jauni paraugobjekti.

Demonstrācijas teritorijās meža apsaimniekošanas praksi un paraugobjektu izveidi Pasaules Dabas fonds nefinansē, tā ir paša meža īpašnieka ekonomiski pamatota rīcība.

Katrā saimniecībā ir izveidota semināru telpa un pieejami izdales materiāli par meža apsaimniekošanu. Papildus par katru paraugobjektu sagatavoti arī apraksti, ietverot līdzšinējo mežaudzes attīstību un saimniecisko darbību, pašreizējo situāciju un turpmāk plānotos mežsaimnieciskos pasākumus.

Pasaules Dabas fonda demonstrāciju teritorijās organizē seminārus meža īpašniekiem, meža darbu veicējiem, nozares uzņēmumu un valsts institūciju pārstāvjiem, studentiem, citiem interesentiem par dabas aizsardzības aktualitātēm meža apsaimniekošanā, meža sertifikāciju, nekailciršu mežsaimniecības pielietojumu u.c. aktualitātēm. Demonstrācijas saimniecības apmeklējusi arī Lietuvas, Igaunijas, Bulgārijas, Rumānijas, Zviedrijas, Francijas, Somijas un citu valstu meža un vides sektora speciālisti, meža īpašnieki, studenti.

Katru gadu Pasaules Dabas fonds rudens periodā organizē arī demonstrējumu teritoriju Atvērto dienu pasākumus – seminārus, kuros visi interesenti aicināti piedalīties gan semināra teorētiskajā daļā, gan doties meža īpašnieka pavadībā izvērtēt šādas mežsaimniecības prakses rezultātus, dalīties pieredzē un analizēt kļūdas un pozitīvo veikumu.

Sīkāka informācija par demonstrējumu teritorijām un paraugobjektiem, plānotiem pasākumiem pieejama Pasaules Dabas fonda mājas lapā www.pdf.lv

Seminārs mežā demonstrējumu teritorijā "Lejas Kleperi".

DABAS TRAUKSME: dabas aizsardzības organizācijas aicina Eiropas Komisiju nevājināt dabas aizsardzības likumdošanu

Kopš maija vidus vairāk nekā 90 Eiropas dabas nevalstiskās organizācijas aicina Eiropas pilsoņus paust savu viedokli Eiropas Komisijai par dabas vērtību aizsardzības nepieciešamību. Šādu aktivitāti izraisījis EK iniciatīva pārskatīt dabas aizsardzības likumdošanu, ko dabas organizācijas uzskata par apdraudējumu dabas daudzveidības saglabāšanai Eiropā.

Interneta vidē organizētā kampaņa ar nosaukumu "Dabas trauksme / Nature alert" ļaus 28 ES dalībvalstu pilsoņiem piedalīties Eiropas Komisijas rīkotajā publiskajā konsultācijā un tādējādi saglabāt dabas vērtību aizsardzību nodrošināšanu likumdošanu. Akciju rīko un

koordinē starptautiskās dabas aizsardzības nevalstiskās organizācijas BirdLife, Eiropas Vides birojs (European Environmental Bureau), Zemes draugi Eiropā (Friends of the Earth Europe) un Pasaules Dabas fonds (WWF).

Eiropas dabas aizsardzības likumdošanas pamats –

Putnu un Biotopu direktīvas – ir atzīts par vienu no stingrākajiem regulējumiem pasaulē, kas spēj pasargāt dzīvniekus, augus un dzīvotnes no izmiršanas. Pateicoties šīm direktīvām, Eiropa šobrīd var lepoties ar pasaules lielāko aizsargājamo dabas teritoriju tīklu *Natura 2000*, kas aizņem aptuveni vienu piektdaļu Eiropas sauszemes un 4% jūras teritoriju.

Eiropas Komisija ir pieņēmusi lēmumu veikt padziļinātu abu direktīvu pārbaudi, lai noskaidrotu to efektivitāti mūsu dabas vērtību aizsardzībā. Kā liecina Eiropas Komisijas prezidenta Junkera retorika par "biznesam draudzīgu" likumdošanu un

tamlīdzīgi izteikumi, šis process tiek virzīts dabas aizsardzībai nelabvēlīgā virzienā.

Dabas aizsardzības organizācijas paziņojumā presei, kas 12. maijā tika izplatīts medijiem visās 28 ES dalībvalstīs, teikts: "Mums ir ar zinātniskiem faktiem pamatota pārliecība, ka šī likumdošana strādā, ja vien tiek ieviesta, un neskaitāmi pierādījumi, ka tā nekādā veidā neierobežo ekonomisko attīstību. Tāpēc mūsu jautājums prezidentam Junkeram un vides komisāram Timmermanam ir pavisam vienkāršs: ņemot vērā visu, kas Eiropā sakārtojams, kāpēc iznīcināt dabas likumdošanu?"

Tāpat tiek uzsvērts, ka Eiropas dabas likumdošana tiek uzskatīta par pasaules standartu, tāpēc nedrīkst stāvēt malā un vienkārši noskatīties, kā tā tiek iznīcināta. "Tā vietā, lai mainītu likumdošanu, Eiropas Komisijai un dalībvalstīm daudz lielāka uzmanība un resursi jāvelta spēkā esošo normu ieviešanai un jāpārlicinās, ka tās sniedz nepārvērtējamu ieguvumu gan dabai, gan mums – cilvēkiem un mūsu ekonomikai," teikts paziņojumā.

Šobrīd Eiropas Komisija ir uzsākusi tā saukto publisko konsultāciju, lai noskaidrotu ES pilsoņu viedokli par spēkā esošā-

jām dabas aizsardzības direktīvām. Nevalstiskās organizācijas sagatavojušas ieteicamās atbildes uz Komisijas uzdotajiem jautājumiem un aicina katru, kam nav vienaldzīga mūsu dabas nākotne, paust šo viedokli interneta vietnē www.naturealert.eu/lv (latviešu valodā). Pirmajās kampaņas dienās savu atbalstu dabas aizsardzībai jau izteikuši ap 100 000 eiropiešu.

VIETĒJĀ SABIEDRĪBA DABAS AIZSARDZĪBAI

Vietējā sabiedrība iebilst pret kailcirtēm Elejas mežos

IEVA LANGE,
Elejas dabas aizsardzības
aktīvistē

Vienmēr ir bijis skumji pa auto logu vērot, kā ceļmalās meža ainava vietām pārtop plašos izcirtumos. Vēl skumjāk, ka šādu skatu pēdējos gados kļūst aizvien vairāk. Varbūt tas tikai tādēļ, ka pievēršam tam vairāk uzmanības. Bet varbūt ne? Protams, šīs skumjas aizmirstas tikpat ātri, cik auto traucas līdz nākamajam līkumam, kur atkal paveras skaista vecu mežu ainava, vai ikdienas rūpes gūst virsroku, ja vienīgi amats nav saistīts ar mežsaimniecību vai dabas aizsardzību.

Tomēr, kad ar grozu un zābakiem rudenī ierodies iemīļotā sēņošanas vietā vai pavasarī atgriezies iemīļotajā pastaigu takā un esi spiests secināt, ka meža vairs nav un nebūs vismaz nākamajos 40 gados (kas dažiem var nozīmēt – nekad), vai kad izcirtumu ainava sāk dominēt piemājas mežā, tad šīs skumjas kļūst personīgas.

Ir pagājis vairāk nekā gads, kopš AS "Latvijas valsts meži" (LVM) Zemgales mežsaimniecības apsaimniekošanas plāns 2014. – 2018. gadam paredzēja darbus vienā no retajiem Zemgales līdzenuma mežiem – Elejas

I. LANGES FOTO

tuvumā. Brīdī, kad nepilnus 2800 hektārus lielajā mežā tika iezīmētas cirsmas un pavasara plaukumā sākās darbi, iedzīvotājos radās satraukums un vēlme uzziņāt, kādi ir plānoto darbu apjomi. Aizsākās sarakste ar LVM, pašvaldību un Zemkopības ministriju. Noslaidrojās, ka 2014. gadā šeit kailcirtēs bija paredzēts izcirst 240 hektārus meža. Tā kā jau iepriekšējos gados tika realizētas plašas cirsmas, tad minētais apjoms nešķīta pieņemams. Tomēr, paļaujoties uz meža

nozāres speciālistu kompetenci, centāties izprast un izziņāt situāciju, lai, iespējams, gūtu apstiprinājumu, ka tas, kā izskatās dabā, ir tikai mānīgs priekšstats. Pēc sarunām ar daudzajiem iesaistītajiem dažādu jomu speciālistiem šādu apstiprinājumu neguvām, gluži otrādi – vairojās pārliecība, ka ciršanas apjomi varētu neatbilst ilgtspējīgas saimniekošanas principiem. Kopumā ir uzrakstītas daudzas vēstules, savākti apmēram 200 vietējo iedzīvotāju paraksti, notikušas vairākas

tikšanās ar LVM speciālistiem un vides organizāciju pārstāvjiem gan mežā, gan birojā, vizīte pie zemkopības ministra J. Dūklava kunga. Vides ministrs R. Naudiņš arī pats viesojās Elejas mežā. Pateicoties vides aizsardzības organizāciju atbalstam, izdevās gan labāk izprast meža ekoloģiju, gan juridiskās nianšes. Šī informācija deva iespēju skaidri nodefinēt ideālo vīziju, kādu vēlamies redzēt šo meža puduri nākotnē. Un tas ir – **plašāk pielietot izlases cirtes, lai maksimāli**

saglabātu meža sajūtu, bioloģisko daudzveidību un ainavu, ierobežot mežizstrādes darbus pavasarī putnu un dzīvnieku pārošanās laikā, samazināt ciršanas apjomu un slodzi uz saimnieciskajiem mežiem, kāds ir arī minētais mežs. Kā vienu no risinājumiem saskatījām iespēju noteikt šim mežam *ekomeža* statusu, pamatojoties uz daudzajām dabas un rekreācijas vērtībām, kuras šeit sastopamas, – vairāki desmiti valsts nozīmes dižkoku; jaunsargu bērnu un jauniešu treniņu vieta Tīsu bāze, kas ir viena no retajām vēl apskatāmajām armijas bāzēm Latvijā (to turklāt par ziemas mītni ir izvēlējusies sīkspārņu kolonija); Blankenfeldes muiža un parks; briežu dārzs; bagātā, tikai Zemgalei raksturīgā meža struktūra; vairāku aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas vieta. Diemžēl pagaidām šis priekšlikums nav atbalstīts.

Toties esam panākuši, ka šobrīd ciršanas apjoms šim plānošanas periodam ir samazinājies par 30%, ir atklātas jaunas bioloģiski vērtīgas mežaudzes vairāk nekā 200 hektāru platībā, no kurām daļā bija ielānotas kailcirtes, un pieņemts progresīvs solis – 5 ha no 100 ha atlikušajām šim gadam paredzētajām cirmām

veikt izlases cirti. Protams, šis solis raisa prieku un pateicību, tomēr jāteic, ka valsts mežu apsaimniekošanas nozarē valda koksnes nezūdamības likums; pozitīvais rezultāts, kas tika panākts Baldones iedzīvotāju un LVM starpā, radīja papildu slodzi Elejas, Lielplātones un Vilces pagastu mežiem, savukārt Elejas mežā panāktais ciršanas apjoma samazinājums pāries uz citu Zemgales mežsaimniecības rajonu, jo kopējais "Latvijas valsts mežu" ciršanas apjoms nemazinās.

Ir apsveicami, ka šis speciālistu un iedzīvotāju dialogs kļūst plašāks un pamazām tiek rasts arvien vairāk dabai saudzīgu kompromisu. Tas rada prieku un gandarījumu par savu valsti, par to, ka ir kopīgs mērķis saglabāt Latvijas vērtīgāko resursu arī nākamajām paaudzēm. **Iespējams, mēs varam kļūt par zaļāko valsti Eiropā ne tikai statistikā un skaitļos, bet arī cilvēku prātos un veroties pa auto logu, jo Latvijas meži ir visu mūsu – iedzīvotāju – īpašums, mūsu kopīgs prieks un atbildība. Savukārt Zemkopības ministrija ir mūsu juridiskais pārstāvis un LVM – apsaimniekotājs, kam uzticētas rūpes par mūsu kopīgo bagātību.**

DABAS AIZSARDZĪBA

Nāvi nesošais pavasaris Latvijas mežos

Katru pavasari Latvijas mežos mežizstrādes dēļ tiek iznīcināti vairāk nekā 50,9 tūkstoši putnu ligzdu. Šāda putnu ligzdu postīšana ir pretrunā Latvijas un Eiropas Savienības dabas aizsardzības likumiem. 79,9% Latvijas iedzīvotāju, tostarp arī daļa meža īpašnieku un meža nozares pārstāvju, uzskata, ka mežsaimniecisko darbu intensitāte putnu ligzdošanas laikā būtu jāsamazina, atļaujot veikt tikai to, ko citā laikā nevar darīt. Par spīti visam, mežu ciršana putnu ligzdošanas laikā Latvijā joprojām ir atļauta.

VIESTURS ĶERUS,
Latvijas Ornitoloģijas
biedrība

Jautājumu par nepieciešamību noteikt mežizstrādes miera periodu Latvijas Ornitoloģijas biedrība aktualizēja jau 2008. gadā. Tolaik pētījumi bija apstiprinājuši, ka mežizstrādes radītais traucējums ir viens no galvenajiem iemesliem, kas mazina melno stārķu ligzdošanas sekmes. Mežizstrādes traucējums negatīvi ietekmē arī citas meža putnu sugas, piemēram, mazos ērgļus un medņus. Daļēji mieru īpaši aizsargājamiem putniem, kas jutīgi pret traucējumiem, nodrošina mikrolietumi un īpaši aizsargājamās dabas

teritorijas, tomēr lielākā daļa šo putnu ligzdošanas vietu nav aizsargāta.

Kokus ar lielajām ligzdām ir aizliegts cirst arī ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, tātad, ja netiek pārkāpti noteikumi, šīs ligzdas meža darbos fiziski iznīcinātas netiek. Uzreiz gan jāatzīmē, ka netrūkst dokumentētu gadījumu, kad lielās ligzdas tiek izpostītas gan ligzdošanas sezonā, gan ārpus tās. Tomēr šie ir pārkāpumi, par kuriem vainīgie jāsoda, kamēr **visas pārējās putnu ligzdas, nešķīrojot, vai tās pieder aizsargājamiem, apdraudētiem vai parastiem putniem, tiek iznīcinātas "legāli"**. Sugu un biotopu aizsar-

dzības likums un Eiropas Savienības Putnu direktīva gan aizliedz putnu ligzdu postīšanu, bet meža apsaimniekošanu regulējošajos likumos un noteikumos šāda aizlieguma nav, tāpēc katru pavasari Latvijas mežos tiek izpostīti desmitiem tūkstošu putnu ligzdu.

Pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības aicinājuma Zemkopības ministrija izveidoja darba grupu, kurā bija jādiskutē par iespējām noteikt mežizstrādes miera periodu laikā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Diemžēl darba grupā sapulcinātie meža nozares pārstāvji tā vietā, lai apspriestu, kā risināt problēmas, kuras nozarei varētu radīt šāds miera

MĀRA STRAZDA FOTO

periods, **izvēlējās apstrīdēt ornitologu veiktos aprēķinus, mežizstrādes ietekmi uz putniem un likumu prasības, turklāt norādot, ka šajā gadījumā sabiedrības viedoklis nav ņemams vērā.**

Nodrošināt konstruktīvas diskusijas Zemkopības ministrija nav spējusi, bet ir skaidrs, ka tad, ja vēlamies, lai ilgtspējīga mežsaimniecība būtu nevis tikai sertificējams sabiedrisko attiecību sauklis, bet

reāla prakse Latvijas mežu apsaimniekošanā, mums būs jāiemācās rēķināties ar mūsu mežu iemītniekiem. **Mežu neciršana putnu ligzdošanas laikā būtu tikai loģisks solis šajā virzienā.**

DABA UN TAUTSAIMNIECĪBA

Mežs lauku tūrismā

JURIS SMAĻINSKIS

Mežs Latvijā ir tik "ierasta" un pašsaprotama "parādība", ka grūti iedomāties šeit ainavu, kurā nebūtu meža. Tas ir arī viens no iemesliem, kādēļ nereti mežu "nepamanām", līdz galam nenovērtējam un neizmantojam visas tā dotās iespējas. Ja palūkojamies uz tūrisma industriju, tad var diezgan droši apgalvot, ka ar mežu saistītu tūrisma produktu nav nemaz tik daudz. Īpaši tad, ja runājam par jauniem un inovatīviem produktiem. Lauku tūrisms un mežs? Kāda saistība? Lauki un mežs? It kā pretstatīti, taču savstarpēji saistīti, jo lauku tūrisma ceļojuma galamērķa izvēles vietu nosaka arī tie tūrisma resursi, kas atrodas lauku mājas apkaimē, kā arī vietas un objekti, ko tūrists skatās pa ceļam. Un tur arī rodas saskarsme ar mežu, jo nepilnu pusi no valsts teritorijas aizņem meža zemes.

Lūk, daži piemēri! Dabas parkā "Daugavas loki" zirgu sētas "Klajumi" sainiece Ilze Stabulniece organizē pārgājienus zirga mugurā, izmantojot vēsturiskos meža ceļus un takas. Vienkoču parka saimnieks Rihards Vidzickis ar koka amatniecību saistīto tematisko parku izveidojis mežā, izmantojot koku kā galveno eksponējamo resursu. Interesants un nu jau ārpus Latvijas robežām popu-

Kirgizstānas tūristi fotografē piekrastes mežu Ķemeru nacionālajā parkā.

lārs un inovatīvs produkts ir dzirkstošie vīni, kas top bērzu sulas ražotnē Ikšķilē. Tās saimnieks Linards Liberts bērzu sulu iegūst sev piederošā bērzu birstalā. Lauku mājā "Iecavnieki" saimnieki klientiem piedāvā doties mežā, kur stāsta par sēnēm. Tur – Sērenes pusē – savāktās meža veltes saimnieces vadībā var pagatavot, izmantojot vecmāmiņu receptes. Aizvien vairāk Latvijā parādās vietas, kur kokos vai uz zemes tiek veidotas virvju vai dažādu šķēršļu trases. Viena no tām – virvju trase "Godejols" atrodas Usmas ezera piekrastes mežos. Valmieras sajūtas parkā (meža masīvs Valmieras austrumdaļā) un Valguma ezera krastos izveidotas basķāju takas. Daudzviet

izveidotas arī tematiskas meža takas – Meža taka Laumu dabas parkā, mežu tipu taka "Mēs nevaram viens bez otra" Īles pagastā, Mežinieku māju Botānikas taka, Minhauzena pasaules Meža taka, kā arī meža takas Gārsenē, Pilskalnes Siguldiņā, Burtniekos, Priekuļos, Ziemeļgaujas aizsargājamo ainavu apvidū un citas.

Sadarbībā ar vietējiem uzņēmējiem, Dabas aizsardzības pārvaldi, tūrisma informācijas centriem, vietējiem NVO u. c. entuziasmiem, Latvijas lauku tūrisma asociācija "Lauku ceļotājs" Slīteres, Ķemeru un Rāznas nacionālajos parkos, kā arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT) ir izstrādājusi aktīvā tūrisma maršrutus,

kā arī dabas vērošanas tūres, kas atrodas galvenokārt ar mežiem saistītās teritorijās. 2014. gadā Gaujas nacionālajā parka klāstera īstenotā projekta ietvaros tika izstrādāti 30 dabas tūrisma maršruti kājniekiem, velobraucējiem, ūdenstūristiem, augu, sēņu, putnu un zvēru vērotājiem, fotogrāfiem, no kuriem lielākā daļa atrodas ar mežiem saistītos biotopos.

Nozīmīga loma ir Dabas aizsardzības pārvaldes īstenotajiem projektiem, kas Latvijas ĪADT veido dabas tūrisma un dabas izziņas infrastruktūru – tūristu atpūtas vietas, skatu un putnu vērošanas torņus, dabas takas, informācijas standus un uztur apmeklētāju centrus nacionālajos parkos.

Liela daļa no šiem infrastruktūras objektiem atrodas mežos. Vairākas meža teritorijas jau vēsturiski ir veidotas un apsaimniekotas kā atpūtai nozīmīgi objekti. Kā piemērus jāmin Skapākalna dabas parks (uztur Mazsalacas novada dome), Tērvetes dabas parks (a/s "Latvijas valsts meži") un Līgatnes dabas takas (Gaujas nacionālā parka fonds), kā arī teritorija, kas atrodas labiekārtošanas procesā – dabas parks "Ogres Zilie kalni", kur uzcelts skatu tornis, tiek veidotas takas, bet ziemā – sezonālas distanču slēpošanas trases.

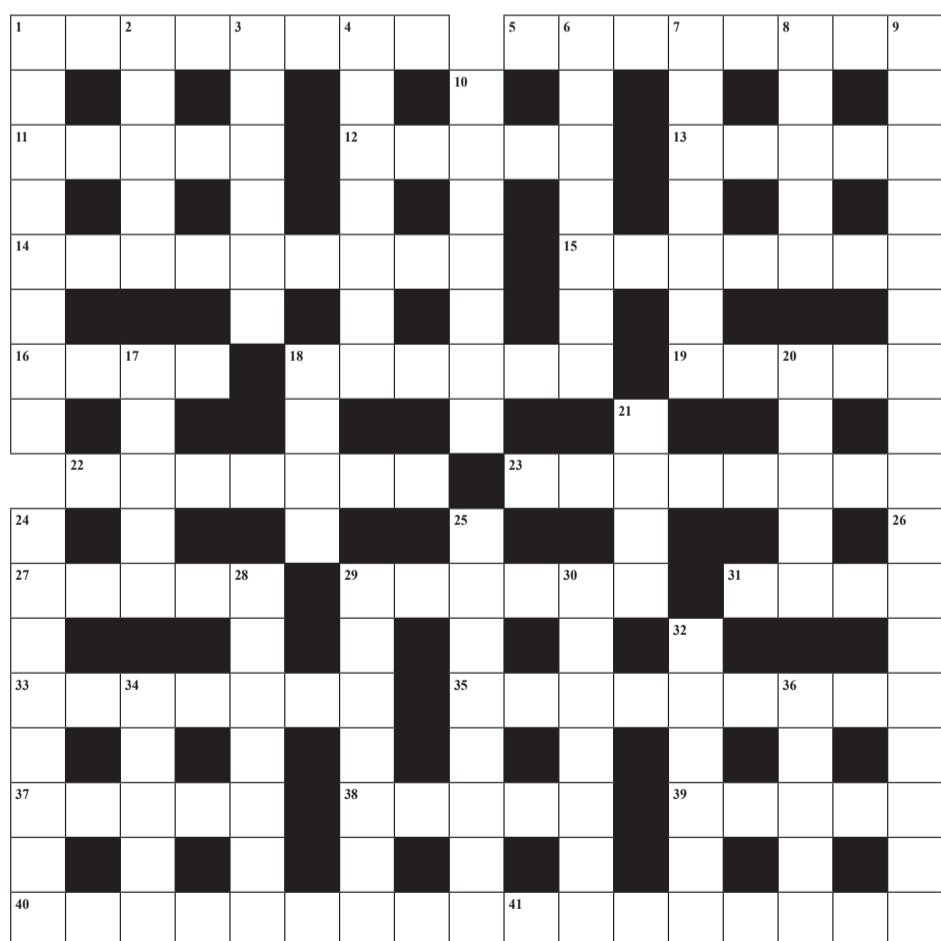
Daži meža resursu izmantošanas piemēri citās Eiropas valstīs

Igaunija. Somā (*Soomaa*) nacionālais parks veidots lielu sūnu purvu un mitro mežu masīvu aizsardzībai. Parka teritorijā izveidotas vairāk nekā desmit dabas un izziņas takas. Tā dabas resursus izmanto laivu nomu kompāniju un viesu namu klienti. Vietējie uzņēmēji piedāvā plašu aktīvā, dabas un ekotūrisma produktu klāstu – putnu un zvēru vērošanu, ogošanu un sēņošanu gidu pavadībā, pārgājienu ar purva korpēm, vienkoču laivu darināšanu u. c.

Lietuva. Līdz 2015. gada tūrisma sezonai tiks pabeigts viens no inovatīvākajiem Baltijas dabas infrastruktūras projektiem – t.s. *Laju takas*, kas atrodas dienvidos no Anīkšciem (*Anykščiai*), – Anīkšču reģionālā parka teritorijā. Jau šobrīd tiek veidotas uz augstiem pāļiem paceltas takas, kas vedīs koka galotņu augstumā, iepazīstinot ar meža ekosistēmu no cilvēkam neparasta skatu punkta. Plānots, ka šis objekts piesaistīs reģionam daudzus vietējos un ārvalstu tūristus, kas izmantos vietējos pakalpojumus, – t.sk. lauku tūrisma mītnes.

Somija. Eiropas mežainākās valsts teritoriju klāj ~ 75% mežu. Valstij piederošās mežu zemes apsaimnieko valsts uzņēmums *Metsähallitus*, kas plašāk pazīstams ar ilgtspējīgas saimnieciskās tradīcijām. Tā viens no darbības virzieniem ir kājnieku taku tīklu uzturēšana, kas ir ļoti nozīmīgs valsts tūrisma un rekreācijas resurss. Sezonas laikā takas tiek izmantotas pārgājieniem, nūjošanai, bet ziemā kā apvidus slēpošanas vietas. Somijas dienviddaļā esošā ezeraine ir viens no nozīmīgākajiem tūrisma reģioniem, kas izmanto meža – ezeru ekosistēmas, piedāvājot tūristu mītnu pakalpojumus, kuru neatņemama sastāvdaļa ir somu pirts.

Zviedrija. Ziemeļrietumos no Stokholmas – Kolarbīnā (*Kolarbyn*) darbojas kompānija "Wild Sweden", kas lielākā meža masīvā piedāvā nakšņošanu 12 vienkāršās koka – velēnu zemnīcās (bez elektrības un labierīcībām), kā arī dažādu Zviedrijas savvaļas zvēru – aļņu, vilku, bebra u.c. vērošanu apkaimes mežos. Šis ir viens no populārākajiem Zviedrijas dabas tūrisma objektiem, ko apmeklējuši tūristi no vairāk nekā 100 dažādām pasaules valstīm.

HORIZONTĀLI. 1. Koksnes lapsenes, kuru kāpuri rok dziļās ejas koksnē. 5. Gundegu dzimtas naturalizējušies dārzbēgli, kas samērā reti sastopami ēnainos lapkoku mežos, krūmājos kaļķainā augsnē. 11. Sausieņu meža augšanas apstākļu tips labi aerētās minerālaugsnēs. 12. Medību suņu šķirne. 13. Ar zāli apauguši nelieli ciņi. 14. Pūkbišu dzimtas plēvspārņi, kas parazitē citu pūkbišu, slaidbišu, zīdīšu un smilšbišu ligzdās. 15. Percepcija. 16. Plēšīgs naktsaktīvs putns. 18. Zem koku mizas dzīvojošas plēšīgas vaboles, kas iznīcina mizgraužus un to kāpurus. 19. Mitrie ekvatoriālie meži Amazones baseinā. 22. Grauzēju kārtas aizsargājams dzīvnieks, kas dzīvo jauktos mežos ar bagātīgu lapkoku piemistrojumu. 23. Ekosistēmas nedzīvās vides apstākļu kopums. 27. Veidojums uz eža muguras un sāniem. 29. Ziest biežā kārtā. 31. Melnās bērzu spulgpīpes sterilā forma, ko izmanto medicīnā. 33. Iežogojumi savvaļas dzīvnieku turēšanai. 35. Blīvs krūmu kopums. 37. Ātri skrien, joņo. 38. Zīdītāju dzimumcikla stadija – meklēšanās. 39. Dažu kukaiņu un ērcu attīstības stadija. 40. Himēnījsēņu klases sēnes, ko dēvē arī par kliņģerenēm. 41. Sēklatu apakšnodalījums.

VERTIKĀLI. 1. Kompleksais dabas liegums pie Lielupes ietekas jūrā. 2. Stārķveidīgo kārtas bridējputni. 3. Purvainos meža klajumos, slapjās pļāvās samērā bieži sastopams lakstaugs. 4. Ziemassvētku kociņi. 6. Cūknātru dzimtas pusparazitiski lakstaugi, ko dēvē arī par plaktiņiem. 7. Auglīgu lapkoku mežu zemsedzē bieži sastopamas dzegužlīnu dzimtas zaļšūnas. 8. Purvainas strauts, urga. 9. Rožu dzimtas ģints. 10. Mežizstrādei paredzētie meža nogabali. 17. Sermuļu dzimtas dzīvnieks. 18. Staltbriežu buļļu baurošana rieta laikā. 20. Suņu dzimtas dzīvnieks. 21. Kalt dobumu. 24. Ļoti apdraudēts, aizsargājams putns, kas dzīvo skrajos priežu mežos klajumu tuvumā. 25. Sloku dzimtas bridējputns, kas samērā bieži sastopams dažāda tipa mežos pie strautiem, upītēm, grāvjiem un bebru dīķiem. 26. Augoši mežaudzes koki ar nokaltušām galotnēm. 28. Introducēts vizbuļu ģints krāšņumaugs. 29. Ļoti garšīga ēdamā sēne – sprototrofs, kura bumbuļveidīgais auglķermenis attīstās augsnē vai meža trūdķārtā. 30. Bute. 32. Koka celtne meža ugunsgrēku novērošanai. 34. Būve medībām uz gaidi. 36. Neprot.

Sastādījis MĀRIS CINTĪS

27. MARTA "DABAS DAUDZVEIDĪBAS AVĪZES" KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

HORIZONTĀLI. 1. Ragastes. 5. Ozolītes. 11. Gārša. 12. Laika. 13. Cērpī. 14. Kailbites. 15. Uztere. 16. Pūce. 18. Asmaļi. 19. Selva. 22. Susuris. 23. Biotops. 27. Adata. 29. Triepi. 31. Čaga. 33. Voljeri. 35. Biezoknis. 37. Rikšo. 38. Estrs. 39. Nimfa. 40. Adatenes. 41. Segsēkļi.

VERTIKĀLI. 1. Ragakāpa. 2. Gārņi. 3. Skalbe. 4. Eglītes. 6. Zvaguļi. 7. Lācītes. 8. Tērcē. 9. Spi-rejas. 10. Cirmsas. 17. Cauna. 18. Auri. 20. Lapsa. 21. Dobt. 24. Zaļvārna. 25. Tilbīte. 26. Sausgaļi. 28. Anemone. 29. Trifēle. 30. Plekste. 32. Tornis. 34. Lukta. 36. Nemāk.

Ielikums "Dabas Daudzveidības Avīze"

izdots ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu projekta "Četri tematiskie pielikumi laikrakstam "Latvijas Avīze" par dabas daudzveidību un tās saglabāšanu" ietvaros.

Projekta vadītāja un "Dabas Daudzveidības Avīzes"

redaktore: **Ilze Salna**

Tirāža: 21 700

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds sadarbībā

ar AS "Lauku Avīze" reklāmas aģentūru

Reģ. nr. 40008019379

Dzirnavu iela 73-2, Rīga, LV-1011

www.ldf.lv

www.dabasdati.lv

Twitter: @ldf_lv

LATVIJAS AVĪZE

